

بو طیقای نو و هزار و یک شب

www.ketab.ir

۱۳۹۶

www.ketab.ir

میرشناسه:	اسحاقیان، جواد، ۱۳۲۷ -
عنوان و نام پدیدآور:	بوطیقای نو و هزار و یک شب / جواد اسحاقیان.
مشخصات نشر:	تهران: افراز، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	۳۶۰ ص.؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
شابک:	978-964-243-422-0
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	هزار و یک شب -- نقد و تفسیر
موضوع:	افسانه‌ها و قصه‌ها -- تاریخ و نقد
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳۹/۳۴۸۶PJA الف ب۵
رده بندی دیویی:	۷۳۳۴/۸۹۲
شماره کتابشناسی ملی:	۳۶۴۳۹۲۸

انتشارات افراز

دفتر مرکزی و فروش: خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲ | تلفن: ۶۶۹۷۷۱۶۶

کتابخانه: ۶۶۴۸۹۰۹۷

فروشگاه: خیابان دانشگاه، مجتمع تجاری دانشگاهی منفی یک، روش تخصصی هنر و ادبیات افراز | تلفن: ۶۶۹۵۲۸۵۳

وبسایت و فروش: www.afrazbook.com

E-mail: info@afrazbook.com

بوطیقای نو و زیارویک شب

جواد اسحاقیان

نوبت چاپ: اول/۱۳۹۶

ویراستار: یاسین محمدی

آرایش صفحات: آتیه افراز

چاپ و صحافی: نازو

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۳۰۰۰ تومان

تمام حقوق این اثر برای انتشارات افراز محفوظ است.

هیچ بخشی از این کتاب، بدون اجازه‌ی مکتوب ناشر، قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی، از جمله،

چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیک، فیلم، نمایش و صدا نیست.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

آن چه می خوانید

۹.....	سخن پیشین.....
۱۱.....	نقد کهن الگویی حکایت نوح المذنب.....
۳۳.....	از ریخت شناسی قصه های پریان تا حکایت علاء الدین ابوالشامات.....
۵۳.....	تقابل های دوگانه در خوانش روان شناختی حکایت صیاد.....
۷۳.....	ناخود آگاه متن در حکایت مکر زنان.....
۱۰۳.....	حکایت قمر الزمان و گوهری در نیمه راه حکایت و داستان الحیفه وار.....
۱۲۵.....	حکایت ملک نعمان و فرزندانش به عنوان نوع ادبی «حکایت و قصه».....
۱۴۵.....	حکایت ملک نعمان و فرزندانش عناصر، شگردها و اهداف.....
۱۷۵.....	حکایت حسن بصری و نورالستاء به عنوان «قصه ی پریوار» با رویکرد دلالتی.....
۲۰۷.....	از «حکایت عجیب و غریب» هزار و یک شب تا داوود و سلیمان تورانی.....
۲۲۷.....	نقد کهن الگویی حکایت ملک شهرمان و قمر الزمان.....
۲۴۱.....	خوانش اسطوره ای حکایت عبدالله بزی و بحری.....
۲۵۹.....	از حکایت اسب آبنوس تا دستور زبان روایت تودوروف.....
۲۷۷.....	گزاره های روان شناختی در هزار و یک شب.....
۳۰۵.....	خوانش حکایت ملک شهرمان و قمر الزمان با رویکرد «میان متنی».....

سخن پیشین

روزی که دوست برهنگر و اسطوره‌شناسم، محسن میهن‌دوست، به من در خصوص نوشتن مقاله‌ای برای انتشار در کتاب ماه، ویژه‌نامه‌ی هزارویک‌شب با عنوان هزار افسان (فروردین - اردیبهشت ۱۳۸۴) اشاره کرد، هرگز تصور نمی‌کردم به این شاهکار در ادبیات داستانی کهن کشورم، با این همه، نوشتن و انتشار همان مقاله، «گزاره‌های روان‌شناختی بر هزارویک‌شب»، آغازی برای درگیر شدن با این اثر شگرف شد که نتیجه‌اش همین کتاب است.

اما گذشته از کتابی که پیش روی دارید، مطالعه‌ی این اثر ماندگار مرا متوجه تأثیری کرد که کتاب نقیب‌الممالک شیرازی بر ادبیات و داستان‌های کشورمان و ادبیات داستانی جهان نهاده است. در خانه‌ی ادیسی‌های زنده‌یاد استاد علامه عارف‌زاده و به‌ویژه امیرارسلان نقیب‌الممالک شیرازی تقریباً نیمی از داستان - که به سبک حکایات پربار نوشته شده است - زیر تأثیر مستقیم یکی از حکایات هزارویک‌شب با عنوان «حکایت حسن بصری و نورالسّناء» نوشته شده است و نیمه‌ی نوترورنالیستی‌ترش، زیر تأثیر کنت مونت کریستوی دوم که درباره‌ی آن به گونه‌ای مشروح نوشته‌ام.

در ادبیات داستانی بیرون از کشورمان، تأثیر این اثر فراموش‌نشدنی بر صد

سال تنهایی گارسیا مارکز به‌ویژه برخی داستان‌ها و مقالات بورخس را به‌دقت مطالعه کرده و درباره‌ی آن‌ها به تفصیل نوشته‌ام. به‌نوشته‌ی دانشنامه‌ی بریتانیکا اصولاً داستان‌نویسی در ادبیات غرب، مدیون هزار افسان، الف لیلة و لیلة یا هزارویک شب عبداللطیف تسوجی تبریزی متأخر است و این، شگفت نیست که این کتابخانه‌ی عظیم جهانی، تلاقی گاه اسطوره، حکایت، قصه، قصه‌های پریوار، ادبیات شفاهی و عامیانه است. اما ارزش دیگر این شاهکار روایی، به‌خاطر آمیزش فرهنگ و داستان‌های هندی، ایرانی، عرب، یهود، یونان، روم و مصر و به تعبیر دقیق‌تر، «گفت‌وگو فرهنگی ملل جهان» است.

با آن درباری این شاهکار روایی اندک نوشته نشده است، خوانش حکایات این اثر را یاد یک «بوطیقای نو» یا «نقد و نظریه‌ی ادبی نو» تازگی دارد. به یک اعتبار می‌توان گفت که کتاب حاضر، کوششی برای آغازی تازه و جدی در این جهت‌گرایی است. باین همه من بر صحت دریافت‌ها و برداشت‌های خود یقین ندارم و آنچه را نوشته‌ام، تنها از یک نگرش می‌دانم، زیرا در نقد و نظریه ادبی نو، هیچ‌گونه کوششی برای دریافت و خوش‌متن، به پایان نمی‌رسد و هنجار آهنین «نبود قطعیت» بر هرگونه نقد و نظریه چیره است. با این همه، اگر پژوهش‌نامه‌ی من، بتواند به طرح مجدد مباحث طرح شده در این کتاب یا در سطحی گسترده‌تر هزارویک شب شود، مغتنم خواهد بود و به شگفت بیشتر ما از جهان و ادبیات داستانی کمک خواهد کرد.